

Áætlun um starfstengda leiðsögn í Egilsstaðaskóla

Hugtök:

Starfstengd leiðsögn: Samskipti sem miða að því að nemar eða nýliðar fái stuðning við að efla sig í starfi þannig að þeir verði smám saman færari um að axla ábyrgð á eigin ákvörðunum og athöfnum (Ragnhildur Bjarnadóttir, 2015).

Samvinnuleiðsögn: Samskipti innan hóps samstarfsmanna sem styðja hver annan sem jafningjar og eiga við svipuðu vandamál að stríða. Leiðsögnin felst í gagnkvæmum stuðningi og markmiðið er að allir læri af samskiptunum. Áhersla er á samvinnu og gagnkvæma leiðsögn (Hargreaves og Fullan, 2000).

Leiðsagnarkennari: Sá aðili sem sinnir leiðsögn til starfsnámsnema, nýliða og annarra eftir atvikum. Leiðsagnarkennari hefur að baki sérhæft nám í leiðsögn og kennsluráðgjöf og a.m.k. þriggja ára starfsreynslu.

Formleg leiðsögn: Á oftast við um sérstakar innleiðingaráætlanir um móttöku nýliðans. Einnig að leiðsögn sé formgerð með því að skólastjóri gerir leiðsagnarkennara ábyrgan fyrir leiðsögn nýliða og að unnið er eftir ákveðnu skipulagi s.s. föstum fundartímum. Leiðsögnin miðast að efla sjálfstraust, sjálfsþekkingu, starfshæfni og fagmennsku viðkomandi.

Óformleg leiðsögn: Nær yfir þann utanaðkomandi stuðning sem hinn formlegi nær ekki yfir, svo sem kennslufræðilegur stuðningur annarra kennara og stuðningur skólastjóra (Desimone o.fl. 2014).

Leiðarljós leiðsagnar:

- Gagnkvæm virðing
- miðar að fagmennsku
- virk hlustun
- merkingarbær ígrundun
- einlægar samræður
- áhugi
- tengsl
- umhyggja

Markmið:

- Að nýliðar upplifi sig velkomna og sem hluta af liðsheild
- Að nýliðar fái formlega leiðsögn
- Að efla gagnvirkni fræðilegrar þekkingar og hagnýtrar þekkingar milli nýliða, leiðsagnarkennara og annarra kennara og efla þannig fagmennsku og styrkja lærdómssamfélag skólans.

- Að formleg og óformleg leiðsögn einkenni skólastarfið og að skólinn eflist sem starfsþróunarskóli
- Að skólinn byggji upp tengsl og taki virkan þátt í samvinnu við Háskóla um kennaramenntun

Hverjir njóta starfstengdrar leiðsagnar?

- Nemar í starfsnámi á lokaári kennaranáms, hvort sem um er að ræða launað eða ólaunað starfsnám.
- Nýliðar í kennslu.
- Leiðbeinendur
- Kennarar eða starfsmenn sem taka þátt í leiðsagnarverkefnum skólans eða óska eftir leiðsögn.

Leiðsagnarverkefni:

- Nýliðafundur á undirbúningsdögum að hausti með kennurum og leiðbeinendum sem eru að hefja störf. Upplýsingar og skipulag leiðsagnar
- Leiðsögn til starfsnámsnema – vikulegir leiðsagnarfundir á stundaskrá, 40 mín fundir
- Kennarakaffi – Nýliðakaffi, þar sem reyndir kennarar, nýliðar og starfsnámsnemar hittast og deila þekkingu og reynslu – Fjórum sinnum á vetri.
- Rýnifundir með myndbandsupptökum úr kennslu, sem hluti af starfi kennara á fundartíma – tvisvar á vetri.
- Mánaðarleg hópleiðsögn nýliða og leiðbeinenda. 40 mín fundir – áætlun fyrir veturinn
- Heimsóknir í kennslustundir, endurgjöf og umræður í lok kennslustundar.

Hvers vegna leiðsagnaráætlun?

Því miður hætta allt að 40-50% allra kennara í starfi innan við 5 árum eftir að þeir hefja störf og allt 10% þeirra á fyrsta ári sínu starfi (Ingersoll, 2012, bls. 49; Ingersoll og Strong, 2011, bls. 201). Rannsóknir sýna að góður alhliða stuðningur við nýja kennara eykur líkurnar á því að þeir haldi áfram í starfi. Skipulagt innleiðingarferli er mikilvægur þáttur í að halda nýjum kennurum í starfi og gott innleiðingarferli tvöfaldi þær líkur (Espinoza o.fl., 2018, bls. 7). Best er að nýir kennarar fái þá leiðsögn með formlegum hætti frá leiðsagnarkennara sem hittir þá reglulega á ákveðnum leiðsagnartíma.

Á Íslandi virðist leiðsögn ekki vera hluti af menningunni (Birna María Svanbjörnsdóttir o.fl., 2019) þar sem mjög fáir nýliðar virðast fá formlega leiðsögn (Stjórnarráð Íslands, 2019b, bls. 14). Hlutverk skólastjórans er að finna einhvern sem býr yfir þeim eiginleikum sem henta best til leiðsagnar t.d. einhvern sem getur sett sig í spor annarra, hlustað og er tilbúinn að taka þátt faglegu lærdómssamfélagi og samvinnu við aðra. Það er líka mikilvægt að sá sem tekur að sér leiðsögn hafi a.m.k. þriggja ára starfsreynslu og hafi nægilegt sjálfstraust sjálfur til að ígrunda sjálfur með nýja kennaranum og hjálpi honum markvisst í sinni ígrundun (Eisenschmidt og Poom-Valickis, 2020, bls. 93, 102).

Rannsóknir sýna að áætlanir um leiðsögn ættu að innihalda þrjá grundvallarþætti. Í fyrsta lagi að leiðsagnarkennarinn sé þjálfaður í faginu. Í öðru lagi horfa þurfi til fleiri þátta en bara formlegrar leiðsagnar og í þriðja lagi þurfi skólamenningin vera styðjandi.

Gott skipulag og áætlanir um móttöku nýrra kennara hafa jákvæð áhrif á fjölmarga þætti:

- Bekkjarstjórnun verður betri.
- Gæði kennslunnar verði betri með tilliti til áhuga og góðs bekkjaranda.
- Námsárangur nemenda t.d. betri einkunnir.
- Auðveldara að halda námsmarkmiðum að nemendum.
- Dregur úr einangrun nýrra kennara.
- Eykur sjálfstraust og sjálfsálit nýrra kennara.
- Styður við þróun seiglu hjá nýjum kennurum.
- Eykur líkur á faglegri ígrundun nýrra kennara og þeir verði hæfari til að takast á við vandamál.
- Minnkar líkur á kulnun.

Rannsóknir sýna einnig að samvinnumenning er lykilatriði t.d. þar sem teymiskennsla er hluti af menningunni (Fredriksen, 2020, bls. 56-60, 68). Leiðsögn þarf að eiga sér stað í skólamenningu sem einkennist af samstarfi. Sjálfstraust fæst með stuðningi og því að vinna með faglegum samstarfsmanni eða mönnum og að vera ekki einangraður (Robinson, 2008, bls. 42).

Unnið úr meistaraþrófsritgerð Viðars Jónssonar, skólastjóra.

Umsjón með leiðsagnarverkefnum hefur leiðsagnarkennari og skólastjóri.

Áætlun um leiðsögn starfsnámsnema:

Áætlunin tekur ekki til þeirra verkefna sem starfsnámsnemi þarf að skila til háskóla á tímabilinu.

ágúst	• Fara yfir stundaskrá • Fastsetja fundartíma • Ræða um leiðsögnina / gagnvirkni / áhrif nýliða • Starfsáætlun Egilsstaðaskóla
september	• Heimsókn í kennslustund • Líðan - tengsl vinnu og persónulegs lífs. • kennsluáætlanir • Kjarasamningar • Trúnaður og farsæld í þágu barna • Stefna skólans - þróunarverkefni
október	• Heimsókn í kennslustund • Við sjálf sem verkfæri í kennslu • Teymisvinnan • Streita - streitustiginn • Heimsókn nema í kennslu hjá öðrum kennurum • Starfsþróun • Nýliðakaffi á fundartíma 14.okt

	• Kennarafundur 26.október – rýnt í myndbandsupptökur
Nóvember	• Heimsókn í kennslustund • Áhorf og myndbandsupptökur • Sjálfsmat nema • Umræður um leiðsögnina – gagnsemi? Óskir? • Formlegt mat leiðsagnarkennara unnið, fundað með nema og rætt og skilað.
Desember	• Nýliðakaffi á fundartíma 14.des.
janúar	• Hvaðan komum við? Hvað hefur stutt við öflun þekkingar og hæfni sem nauðsynleg er við kennslu • Heimsókn í kennslustund
Febrúar	• Heimsókn í kennslustund • teymisvinnan • Starfskenning • Siðareglur kennara – Kennarasambandið
Mars	• Heimsókn í kennslustund • Ferðalagið – litið til baka • Áhrifahringurinn
apríl	• Sjálfsmat nema • Umræður um leiðsögnina – gagnsemi? • Formlegt mat leiðsagnarkennara unnið, fundað með nema og rætt og skilað.
Maí / júní	• Endurmat með skólastjóra á skipulagi og inntaki leiðsagnar

Nýliðakaffi 2x eftir áramót. Kennarafundur þar sem rýnt er í myndbönd úr kennslu einu sinni eftir áramót.

Áætlun fyrir hópleiðsögn:

Ágúst	• Upplýsingar um fyrirkomulag leiðsagnar
September	• Fyrstu dagarnir – lærdómsgryfjan (Nottingham, 2017) • Líðan • Það sem við viljum ræða
Október	• Nýliðakaffi 14.október
Nóvember	• Við sjálf sem verkfæri • Bekkjarstjórnun • Umræður um gagnsemi leiðsagnar • Það sem við viljum ræða
Desember	• Nýliðakaffi 14.des
janúar	• Líðan • Umræður um leiðsögnina • Það sem við viljum ræða
febrúar	• Endurgjöf – leiðsagnarmat • Það sem við viljum ræða
mars	• Siðareglur kennara • Það sem við viljum ræða
apríl	• Starfsþróun

	• Það sem við viljum ræða • Umræður um leiðsögnina – gagnsemi?
Maí/júní	• Endurmat með skólastjóra á skipulagi og inntaki leiðsagnar

Nýliðakaffi 2x á vorönn

Síðast yfirfarið september 2026

Heimildir:

Desimone, L. M., Hochberg, E. D., Porter, A. C., Polikoff, M. S., Schwartz, R. og Johnson, L. J. (2014). Formal and informal mentoring: Complementary, compensatory, or consistent? *Journal of Teacher Education*, 65(2), 88–110. <https://doi.org/10.1177/0022487113511643>

Hargreaves, A. og Fullan, M. (2000). Mentoring in the new millenium. *Theory into Practice*, 39(1), 50-56.

Nottingham, J.(2017) *Læringsudfordringen: Sadan guider du elever gennem „pitten“*. Dafolo

Ragnhildur Bjarnadóttir (2015). *Leiðsögn: Lykill að starfsmenntun og skólaþróun*. Háskólaútgáfan.

Viðar Jónsson (2024). „Leiðsögnin í vettvangsnáminu er miklu skipulagðari en á fyrsta starfsárinu“ *Reynsla grunnskólakennara á landsbyggðinni af vettvangsnámi og fyrsta ári í starfi*. (Meistararitgerð sem er hluti af Magister Artium-prófi í menntavísindum). Háskólinn á Akureyri